

LA VANGUARDIA

BARCELONA DIARIO DE SERVICIO DE LA DESOBEDIENCIA

LOS CRIMENES DE LA AVACION ITALOGERMANA
Nuevas agresiones contra la poblacion civil de retaguardia
En Valencia han sufrido avarias dos buques mercantes franceses
Las fuerzas republicanas han rectificado ligeramente su linea en algunos sectores del frente de Cataluña

EL ESTADO DE GUERRA

El Gobierno ha decretado el estado de guerra en toda España...

El estado de guerra en España...

España en estado de guerra

Bandó de la autoridad militar
Don Simón Tejada, general del Ejército, comandante del Grupo de Ejército de la Región Oriental...

Alabanza del general Muga...

LA VANGUARDIA

BARCELONA DIARIO DE SERVICIO DE LA DESOBEDIENCIA

Barcelona para la España invicta de Franco

En este momento histórico LA VANGUARDIA dice: "¡Presente!"
LA VANGUARDIA reanuda hoy su publicación recuperando el ritmo perdido hace dos años y medio. La grandeza histórica del momento en que vivimos no es clima propicio a exaltaciones desmesuradas. El glorioso Ejército liberador del Generalísimo, que con un natural heroísmo ha llevado a cabo la gesta ingente de nuestra liberación, ha de darnos la tónica. Simplemente, la actitud de LA VANGUARDIA liberada ha de ser esta, por hoy: decir «¡Presente!» Aquí está de nuevo el veterano diario para defender los postulados que han sido carne de su carne y entraña de su entraña, los ahechos ideales eclipsados por esa ola de locura que lo ha envuelto todo durante los últimos treinta meses, por esa pesadilla horrenda de la que acababa de sacarnos con sin igual heroísmo el Ejército salvador de Franco.

LA VANGUARDIA

BARCELONA DIARIO DE SERVICIO DE LA DESOBEDIENCIA

Ante la nacional conmemoración de la Victoria de España

Punto de meditación y trance íntimo
En la noche de San Juan, día de San Juan, el espíritu se levanta y se eleva...

¡Viva España! ¡Viva España! ¡Viva el Generalísimo Franco!

“La Vanguardia” va tenir durant uns dies de 1939 com a un dels seus responsables a Josep Pla. Galinsoga va substituir a Manuel Aznar i l'escriptor empordanès no va escriure ni dir mai res sobre aquesta curta experiència.

“La Vanguardia”: el dia que en Josep Pla i va arribar Luis de Galinsoga

El 24 de gener de 1939 fou l'última data en què “La Vanguardia” va aparèixer amb el subtítol de “*Diario al servicio de la democracia*”. Per causa de la imminent caiguda de Barcelona, el diari va deixar de sortir els dies 25, dimecres, i 26, dijous. Aquest dia, a migdia, el 12 regiment de la 105 divisió del Cos d'Exèrcit Marroquí, a les ordres del general Yagüe, ocupava el castell de Montjuïc, abonat per forces legionàries, mentre la cinquena Divisió de Navarra comandada pel general Juan Bautista Sánchez, ocupava el Tibidado i Vallvidrera. A les cinc de la tarda els tancs començaven a avançar per la Diagonal.

L'endemà “La Vanguardia” va reaparèixer, amb el subtítol de “*Diario al servicio de España y del*

Generalísimo Franco". El dia següent, dissabte 28, va adoptar el nom de "*La Vanguardia Española*", sense subtítols, que va mantenir fins al 1978. No és exacte, com pretén la història oficial del diari que es va publicar amb motiu del centenari, que el nom del diari fos canviat per Luís de Galinsoga. Va dir-se "*La Vanguardia Española*" ja des del moment que agafà la direcció Manuel Aznar amb l'escriptor empordanés Josep Pla com a sots-director.

Galinsoga no va arribar a Barcelona fins al 17 d'abril, i fins un mes després no va aparèixer per primera vegada el seu nom a la capçalera com a director. Des del 17 de gener al 16 de maig del 1939 el diari va viure un període poc estudiat i molt interessant per detectar allò que un sector de la burgesia catalana havia esperat del franquisme i allò que aviat va veure que seria en realitat. La crònica d'aquests vuitanta dies és en certa manera la crònica d'un desencís i el retrat d'allò que haurien volgut fer els catalans guanyadors de la guerra civil si haguessin pogut tenir capacitat de decisió política els primers temps del franquisme.

"Las horas de secuestro"

L'últim número del diari publicat sota la direcció de secretari particular de Negrín Vázquez Ocaña, fou el 23.356, corresponent al dimarts 24 de gener, any LVIII de l'aparició. El número següent, del 27 de gener, no porta el número 23.357, com correspondria correlativament, ni la indicació "*Año LVIII*", sinó que, fent un salt endarrera en el túnel del temps, apareix numerat amb el 22.575 i l'any LV de publicació. Una nota a l'interior explica aquest fenomen cronològic:

"DECÍAMOS AYER - Reaparece hoy La Vanguardia. Reaparece después de dos años y medio de haber perdido el contacto diario con sus lectores. Como Fray Luis de León iniciamos hoy nuestras palabras cotidianas con un "decíamos ayer...". Ayer fue el 19 de julio de 1936. Espiritualmente, La Vanguardia dejó de publicarse a partir de aquella fecha. Pasada la tragedia inolvidable, vuelta a la vida esta castigada ciudad, olvidemos como un mal sueño las horas de secuestro sufridas, La Vanguardia suspendió su publicación el 19 de julio de 1936, con el número 22.574. Hoy, 27 de enero de 1939, con idéntico espíritu al que le informaba antes de aquella fecha, restablece el contacto con los lectores. Y naturalmente, su número correlativo no podía ser más que éste: 22.575".

Curiosament, el diari assumia de manera explícita el període republicà anterior a la guerra civil, cosa que el franquisme no va fer en altres camps.

Aquest salt en el temps no va ser corregit pel diari fins al 1978, quan s'apropava la celebració del centenari i hauria estat un xic difícil fer entendre a la gent que el diari no arribava al seu any cent fins al 1984, malgrat haver estat fundat el 1881.

L'Etapa Aznar-Pla

"Quan Josep Pla arriba a Barcelona pel gener de 1939 — escriu Josep Vergés en els records publicats al volum 45 de l'Obra Completa—, ell i Manuel Aznar fan unes setmanes "La Vanguardia". Pla mai no volgué ser director d'aquest diari i quan s'anuncià el nomenament per al càrrec del tinent Luís de Galinsoga va anar-se'n al mas de Llofriu, que seria des

d'aleshores el lloc permanent de residència".

Hem de creure a Josep Vergés quan assegura que Pla mai no volgué ser director de "*La Vanguardia*", ja que no existeixen altres testimonis escrits ni Pla va escriure ni dir mai una ratlla sobre l'afer. No podem tampoc arriscar conjectures sobre les motivacions que van portar l'escriptor empordanés a embarcar-se en l'aventura de la represa del diari en la Barcelona acabada d'ocupar.

El que és evident només amb una lectura del diari, és que en aquella primera etapa dirigida per Manuel Aznar i Josep Pla, "*La Vanguardia*", van tractar de mantenir un cert to periodístic, dintre, és clar, dels molts plantejaments polítics del règim franquista. Quan fou nomenat Galinsoga va desaparèixer qualsevol mena de plantejament periodístic. En els mesos de febrer, març i abril de 1939, en el diari hi ha una mínima valoració de les informacions i s'hi conserven alguns dels codis i normes propis de l'ofici malgrat les notes oficials de publicació obligada, malgrat les inevitables hagiografies, la censura i el dirigisme imposats pel nou règim. Aquest contingut va començar a rodar imparablement pel pendent de la pura propaganda, despullada de qualsevol inspiració periodística, quan Galinsoga va pendre possessió de la direcció.

En una ciutat sota el règim d'ocupació i en un país encara en guerra, enmig del desconcert de les primeres setmanes, Aznar i Pla van fer un producte que, malgrat tot, hom pot seguir anomenant diari. L'etapa immediatament posterior va portar "*La Vanguardia*" cap un estil més pròxim als butlletins dels partits polítics que al d'un periòdic d'informació general.

La portada

Un dels aspectes periodístics més destacables d'aquesta etapa són els titulars de primera plana. Es van mantenir a tota l'amplada de la plana des del 27 de gener fins a l'onze de febrer. Aquest dia, la coincidència de dues notícies importants va obligar a trencar amb la tònica. Així van haver de compartir la capçalera a dues columnes cadascun —fins al 25 de juny el diari va anar compaginat a quatre columnes i després a cinc— els titulars "*El Santo Padre Pío XI ha muerto*" i "*La guerra en Cataluña ha terminado*". A partir d'aquesta data l'amplada dels titulars de portada va anar variant segons la importància de les informacions i fins i tot es va arribar al grau de discreció de titular totes les informacions a una columna, el 17 de febrer.

Quan Galinsoga va arribar al diari, les coses van canviar notablement. El 19 de maig, tres dies després de la presa de possessió, "*La Vanguardia*" va exhibir una primera plana inusual fins aleshores, inaugurant un estil que es va anar repetint, sobretot en dates assenyalades, fins que l'escassetat de paper va imposar la llei d'economitzar espai. Es tracta d'una portada commemorativa de la "*Fiesta de la Victoria*" que aquell dia se celebrava a tot Espanya. És més un pamflet que una portada de diari. La contenció mantinguda fins aleshores per Aznar-Pla pot donar-se per acabada. Aquells titulars, a tota plana, deien:

**¡FRANCO! ¡FRANCO! ¡FRANCO!
ESPAÑA, EN LA POSESIÓN DE LA
PAZ QUE VA A ENGRANDECERLA,
CONMEMORA HOY LA VICTORIA
FORJADA POR EL CAUDILLO,
¡VIVA ESPAÑA! ¡GLORIA AL
EJÉRCITO! ¡ARRIBA ESPAÑA!**

Altres mostres de l'afició a les

adjetivacions en els titulars de quatre columnes a portada poden ser, entre d'altres, sempre en majúscules:

“Cádiz, custodio de la independencia de España, despide con emoción de gratitud a los voluntarios italianos” (3 de juny).

“Hoy hace dos años que entró en la inmortalidad, para gratitud perenne de España, el general Mola” (3 de juny)

“Sea bienvenido a Barcelona, gloria y eficacia de España, Serrano Suñer, que da eficacia y gloria a la Patria grande y unida” (14 de juny).

“La Nación, de santa y soberana altanería, acoge en las Ramblas, con emoción cordial y con expansiones jubilosas, a Serrano Suñer, apóstol de nuestra grandeza y nuestra unidad” (15 de juny).

La Nación, representada ayer en Zaragoza, como antes en Barcelona acoge con clamores de adhesión fervorosa a Serrano Suñer, que se ha personado en el mundo con gallarda dignidad, en nombre de una Patria heroica” (17 de juny).

Hem d'insistir que no es tracta de subtítols o de *leads*, sinó d'autèntics titulars de primera pàgina. El sentit periodístic en la redacció hi queda arraconat per donar pas a la grandiloqüència propagandística.

Si aquests foren els titulars del mes de juny, a partir del mes de juliol va produir-se una nova escalada, en la qual ja no n'hi havia prou amb l'exhibició de titulars quilomètrics, sinó que els recursos tipogràfics posats en pràctica són veritables exhibicions d'ampulositat; subtítols requadrats, tota mena de tipus de lletra, filets de dotze, setze i vint-i-quatre punts emmarcant les informacions, textos requadrats dintre d'un altre requadre, arracades, titulars

encaixats... A destacar els números dels dies 11 (amb motiu de la visita del Comte Ciano), 13 (aniversari de la mort de Calvo Sotelo) i 18 de juliol (aniversari de l'“Alzamiento”) i primer d'octubre aniversari del caudillatge de Franco. La informació fou completament marginada dels titulars d'aquelles planes dignes d'un museu de la tipografia, per donar pas a purs crits “patriòtics” com *“Caudillo de España, salve!, “Caídos por Dios y por España, ¡Presentes!, “¡Franco, Franco, Franco!”*, *“¡Arriba España”*, etc... El primer premi, tammateix se l'enduria la portada del 29 d'octubre, sisè aniversari de la fundació de la Falange: una creu a tota plana, feta amb filets de sis i dotze punts, conté una *“Oración por los Caídos”* escrita per Rafael Sánchez Mazas, i als espais que resten lliures hi ha textos breus de José Antonio.

La necessitat de publicar informacions de l'estranger a partir de l'inici de la guerra europea, l'escassetat de paper i la necessitat d'incloure la publicitat en els vuit, sis o fins i tot quatre fulls a què va quedar reduït el diari a partir de l'octubre va obligar a una certa autorepressió propagandística, però l'anàlisi d'altres aspectes del diari, més enllà de la portada, posa igualment en evidència les diferències entre l'etapa Aznar-Pla i els primers mesos de Galinsoga. n dels aspectes més interessants de l'etapa Aznar-Pla són els articles signats. Fou en aquesta etapa que van publicar-se col.laboracions signades d'excepcional importància, com els cèlebres *“La falsa ruta”*, de Fernando Valls Taberner (14 de febrer), i *“Finis*

Cataloniae?”, de Carles Sentís (17 de febrer). Durant el mes de març, aquests col.laboradors van publicar dos articles més cadascun, i el dia 9 del mateix mes en va aparèixer fins i tot un de Carles Fages Climent. Aquests noms poden donar una idea dels plantejaments de “La Vanguardia” els primers mesos, aviat trencats amb l’arribada de Galinsoga.

Un altre fet a considerar és que “La Vanguardia” del dia 12 de febrer va publicar una nota necrològica en la mort de Ramon d’Alós-Moner, enterrat el dia anterior. És l’única necrològica sobre una figura de la cultura catalana publicada l’any 1939. Joaquim Ruyra, per exemple, mort a Barcelona el 14 de maig del 1939 no va merèixer ni una ratlla a “La Vanguardia”, i cal recordar que l’endemà de la seva mort va publicar-se el primer número fet sota la direcció de Luís de Galinsoga.

Els articles de Josep Pla

Durant l’estada de Josep Pla al capdavant del diari, van publicar-s’hi dos articles amb la seva signatura, els quals han estat atribuïts per alguns autors a un altre Josep Pla. Resulta ben estrany, tammateix, que Pla admetés que apareguessin en un diari on ocupava un lloc de responsabilitat dos articles signats per una persona amb el seu mateix nom i cognom sense obligar-lo a afegir-hi el segon cògnom. Sigui com sigui, els dos articles publicats amb el nom de Josep Pla van ser “*Retorno sentimental de un catalán a Gerona*”, el 10 de febrer, a la plana de col.laboracions, i “*El cristianismo i los asesinos*”, el 18 de febrer, a primera plana, sobre el tema de les “Txeques”. Després d’aquesta data la signatura de

Josep Pla ja no va tornar a sortir a “La Vanguardia”. Josep Vergés explica al volum 45 de l’Obra Completa de Josep Pla que el que “*li costà que el seu nom no sortís — ni en anuncis — per espai de vint anys en el diari que dirigiria Galinsoga tant de temps, per a vergonya de tots*” fou un comentari que Josep Pla va fer en públic sobre Galinsoga. “*Un español en Barcelona*”, es va fer escriure Galinsoga en un diari andalús abans d’arribar a La Vanguardia — explica Vergés— “*Ja en tenim un*”, va ser la resposta mofeta que Pla va expressar públicament”.

L’arribada de Galinsoga

No hi ha cap dubte que el nomenament de Galinsoga no va caure gens bé a Josep Pla, el qual, malgrat les afirmacions de Josep Vergés, sembla que s’havia fet algunes il.lusions de continuïtat. L’anecdota sobre el tema és extens i conegut. Limitem-nos aquí al que van reflectir les planes del diari.

D’entrada, ja és simptomàtic que la primera notícia sobre el canvi en la direcció fos una gazetilla d’agència publicada a una columna a baix de tot de la pàgina d’Información Nacional. Fou publicada el 16 d’abril i deia:

“*Sevilla, 15 — ABC de esta población da la noticia que su director, don Luís de Galinsoga, ha sido nombrado director de “La Vanguardia Española” de Barcelona. Don Luís de Galinsoga saldrá mañana para la capital catalana - Faro.*”.

Tres dies després, el diari reproduïa a l’última pàgina el llarg comentari hagiogràfic —el d’“*un español a Barcelona*”— que havia publicat l’ABC de Sevilla —del qual Galinsoga n’era director des del febrer del 1937— el dia 15 i del

qual l'agència Faro n'havia tret la notícia que havia publicat "*La Vanguardia*" el 16.

Malgrat haver sortit "*para la capital catalana*" el 16 d'abril, Galinsoga no es possessionà de la direcció de "*La Vanguardia*" fins un mes després. El 16 de maig una nota a primera feia saber que aquell era el primer fet sota la direcció de Galinsoga i hi afegia que havia estat nomenat per Serrano Suñer, "*Jerarca supremo de la Prensa*". El nom de Galinsoga apareix per primera vegada a la capçalera del diari el dia 18 i el mateix dia s'introdueix una altra modificació a la capçalera: el "*III Año Triunfal*" que hi sortia des del 9 de febrer fou substituït per un "*Año de la Victoria*". Abans del 9 de febrer, Aznar-Pla havien optat per un més assèptic "*Segunda época*" que segurament van ser obligats a modificar.

No ve d'un pam

Acabem aquesta sèrie d'apunts sobre "*La Vanguardia*" del 1939, amb una anècdota que hom no sap si atribuir als dimonis de les linotípies o a una altra mena de dimonis.

De totes les informacions publicades a l'etapa Aznar-Pla sobre les malvestats, reals o imaginàries, comeses pels "*rojos*", la més pintoresca és una llista que ocupa dues planes del diari, el dia 2 de febrer, titulada "*Resucitados de Montjuich*". És una relació de 245 noms, acompanyats d'una breu biografia, de persones que van estar preses al castell de Montjuïc per quintacolumnistes. El més bo és que, un cop picada la llista pel linotipista, es veu que feia curt i no omplia les dues planes previstes.

Aleshores, per completar-les, un cop acabada la relació de noms se li van tornar a posar al darrera els

primers quaranta de la llista, repetits. Era una manera com una altra d'incrementar el nombre de "*víctimas de la feroz represión del SIM rojo*".

L'anàlisi dels mitjans informatius en èpoques de pregon canvi polític constitueix un exercici apassionant. L'any 1939 fou un d'aquests moments, i si haguéssim de destacar la conclusió més concreta que hem tret de la lectura minuciosa de "*La Vanguardia*" d'aquell any, realitzada per a un treball més ampli que aquest article, és la necessitat de saber conservar la fredor informativa fins i tot en els moments més "calents", siguin del signe polític que sigui. En cas contrari, el temps, que és un jutge implacable, no deixa gaire ben parats els professionals del periodisme que equivoquen el seu paper i assumeixen el de directors de consciències.

Jaume Fabre

